

häälekandja

3. 2600

AR EESTI RAHVUS-RAAMATUKOGU

M A A O M A V A L I T S U S

1928

ENSV Riiklik Avalik Raamatukogu

Sp1 1630

VI. aastakäik

~~Toimetaja~~

~~Heinrich Avikson~~

~~TALLINNA RAAMATUKOGU~~

Väljaandja

Eesti Maaomavalitsuste Liit

MAAOMAAVALITSUS

EESTI MAAOMAAVALITSUSTE LIIDU HÄALEKANDJA

10. JAANUARIL 1928. A.

Nr. 1

KUUES AASTAKÄIK

Väljaandja: Eesti Maaomavalitsuste Liit.

Toimetaja: H. Avikson.

Tellimise hind:

Aastas	Kr. 5.—
Pooles aastas	" 2.50
Üksik number	" —.25
1923 aastak.	" —.50
1924 "	" 3.—
1925, 1926 ja 1927a.ä	" 5.—

Toimetus ja talitus:

Tallinnas, Suur Roosikrantsi
uul. Nr. 12.
Telefon Nr. 4—72.
Jooksev arve: Eesti Panga Tal-
linna osakond Nr. 609.

Kuulutuste hind:

1 lhk. Kr. 30.—, 1/2 lhk. Kr. 15.—,
1/4 lhk. Kr. 8.—, 1/8 lhk. Kr. 4.—
Omavalitsustele 30% hinna-
alandust.
Dokumentide kaotamise kuu-
lutused 50senti dokumendi pealt

Ilmub 20 korda aastas, iga kuu 10. ja 25. päeval, mai, juuni, juuli ja augusti kuudel ainult 10. päeval.

SISU:

Kooskõlas Vabariigi Valitsuse deklaratsiooni- niga	Lhk. 3
Vallaomavalitsuste organiseerimise ja alga- tusvõime — G. Maurer	" 6
Sunduslik tulevastu kinnitus	" 8
Valdade volinikkude valimine —kk—	" 9
Andmeid valla kinnisvarade kohta	" 10
Omavalitsuste päevauudised	" 12
Eesti Maaomavalitsuste Liidu ja omavalit- suste tegevus	" 12
Välismaade omavalitsused	" 14
Riigikohtu seletused	" 15
Küsimused ja vastused	" 15
Kuulutused	" 2, 15, 16

V. a.

härira vallasekretär.

Vallavalitsusele adresseeritud tänasele „Maaomavalitsusele“ juurde lisatud teised eksemplarid „Maaomavalitsus“ № 1-st palutakse Teid lahkesti aktiivsematele vallavolikogu liikmetele, kes veel „Maaomavalitsuse“ lugejad ei ole, proovinumbrina edasi saata.

Teie lahkuse peale lootes ja Teid ettetänades, jääb

Kõige austusega

„Maaomavalitsuse“
talitus.

Tallinn,
10. jaan. 1928.

Eesti Maaomavalitsuste Liidu kirjastusel
on ilmunud ja temalt saada

„Maaomavalitsus“ 1923. a. k.	Kr. —.50
„Maaomavalitsus“ 1924. a. k.	„ 3.—
„Maaomavalitsus“ 1925. a. k.	„ 5.—
„Maaomavalitsus“ 1926. a. k.	„ 5.—
„Maaomavalitsus“ 1927. a. k.	„ 5.—
„Esimene Eesti omavalitsustege- laste kongress“	2.50
Seesama omavalitsustele“	2.—
„Sundnormide kogu maaomava- litsuste kohta“ 14 vihku à 75 s. ehk 5 vihku 3.25 s., 10 vihku 6.50 s., 20 vihku“	13.—
„Vallavolikogude ja maavoliko- gude valimise seadus““	—20
„Eesti ravitsus ja suvituskohad“	„ —.70
„Maaomaval.“ köidetult kallimad: kooli- kõide 80 s., kalingurkõide 1.25 s., nahk- kõide 1.50 sen.	

Õnnetus käib inimesi mööda —

sellepärast hoidke, et tema Teid ootamata ei taba. — Seda teha võimaldab Teile

Eesti Omavalitsuste Kinnitus Aktsia Selts „OMA“,

kes teostab:

tulekinnitusi, elukinnitusi ja rahakinnitusi.

Seltsi põhi- ja tagavara kapitaalid üle 14.000.000 marka.

Soodsad kinnitustingimised. — Kõik kasu rahvale tagasi.

————— Seltsi juhatus: TARTUS, Lihaturg 7. —————

Omavalitsused, võtke osa Seltsi tegevusest nii aktsiate omandamise, kui ka varanduste „Oma“ seltsis kinnitamisega.

Ametiasutustele ja seltsidele

blanketid ja raamatud

alati kõige uuemates ja otstarbekohasemates vormides.

Raamatute köitmine,

raamatukogudele.

:: Hinnad väga soodsad ::

U/ü. „ÜHISTRÜKIKODA RAKVERES“

Lai tän. 12

Telef. 135

Kooskõlas Vabariigi Valitsuse deklaratsiooniga.

Vallaomavalitsused elujõuliseks algüksuseks!

Iga uus Vabariigi Valitsus on oma deklaratsioonis omavalitsuste suhtes midagi äramärkinud. On lubadusi olnud mõnesuguseid. Teinekord on deklaratsiooni põhjal isegi põhjust olnud uusi tuule omavalitsustele ennustada. Kuid uued tuuled on senini puhumata. Kõik on läinud tuntud suunas — omavalitsusi vaestelaste ossa jättes.

Praegune Vabariigi Valitsus tähendas oma deklaratsioonis, et tahab omavalitsuste tegevust arendada, esimeses järjekorras vallaomavalitsusi arendada elujõuliseks maaomavalitsuse algüksuseks. Lõpuks kriiputakse alla üldse omavalitsuste sisetulekute kindlustamise vajadust.

Jättes sedakorda kõrvale muud deklaratsiooni osad, peatume selle osa juures, mis lubab vallaomavalitsused elujõuliseks maaomavalitsuse algüksuseks arendada.

Kuidas seda teha kavatsetakse, seda deklaratsioon otsekohe ei ütle, sest sisetulekute kindlustamine deklaratsioonis käib kõigi omavalitsuste kohta ja seda otsekohe abinõuna vallaomavalitsuste arendamiseks võtta ei saa.

Missugused võivad selleks abinõud olla?

Üheks valdade elujõulikuks muutmise abinõuks võib olla valdade teritoriumi suurendamine, s. o. vähemate valdade kokkuliitmine suuremaks üksuseks. Sellest abinõust on viimasel ajal poliitilistes ringkondades

Toompeal palju räägitud. Kas ka Vabariigi Valitsus oma deklaratsioonis seda abinõu mõtles, ei ole teada.

Kuigi suuremad algüksused kulude mõttes elujõulisemad väikestest mõnesaja hingelistest valdadest, siiski see abinõu praegusel momendil seisukorda ei lahenda. Valdade ühendamise on suur küsimus. Seda suurt reformi ei tohi uisapäisa läbiviima hakata, veel vähem enne seda, kui uus maaomavalitsuste seadus ei ole küsimuse äraotsustanud, kui suured vallad olema peavad.

Seda esiteks, kuid teiseks peab arvestama ka rahva meeleoluga. Ja see on igatahes valdade ühendamise vastu. Tuletatagu või meelde Joala, Auvere ja Mustajõe valdade ühendamist Auvere-Joala vallaks.

Praegune riigivanem, selleaegne Riigikogu esimees J. Tõnisson ütles I. omavalitsustegelaste kongressi tervitades: „Kahtlemata on meie rahva hingeelus aastasadade kestel alahoidunud see tunne, mis jagab meie rahva oma maakondade järele, et Sakala, Ugala, Rotaalia ja Nurmekunde mehed olid siiski igäiks oma ette mehed. See algföderalistlik korraldus on sügavaid jälgi jätnud meie rahva hingesse. Sellepärast on kahtlemata tarvilik juba rahva hingeoluliselt võimaldada rahvale üksikute maakondade piirides tegutseda. . . . Üksikute maakondade oluline vahekord on sedavõrd suur,

et nendest vahedest esinevaid nõudeid ja tarvidusi ei tule ühtlustada kunstlikult, vaid neid tuleb katsuda rahuldada iga maakonna eriliste nõuete järele". . . ¹⁾ See, mida lugupeetud J. Tõnisson sel korral maakondade kohta ütles, maksab rahva hingeeluliselt suurel määral ka valdade kohta. Vändra ja Viluvere mehed ei tunne hingeeluliselt end kuidagi sobivat, samuti ei mahu Laitse mehe hinge, et ta peaks Kloostri valla alla kuuluma.

Selläpärast vallaomavalitsuste elujõuliseks arendamise mõtte valdade suurendamisega ei lase seisukorra paranemist ennustada, küll aga midagi muud.

Teine asi on vallaomavalitsuste varanduslise seisukorra ja sissetulekute kindlustamine.

On seda seni silmaspeetud? On maaomavalitsuste, valdade ja maaomavalitsuste, majandusline seisukord meie riigi juhtidele ja rahva esitusele ka muret sünnitanud, on tulnud meelde ka nende eest hoolt kanda? Kuigi pimegi on näinud, et omariikluse olemasolu tugeneb ainult maaomavalitsustele, on valdade varandusega väga iseviisi talitunud.

Algust tehti õige varakult. Maaomavalitsuste § 1^{ga} võerandati ühes mõisaomade ja hoonetega ka end. mõisaomade poolt valdadele koolimajade, vallamaja ja magasi aitade alla antud maaalad ühes hoonetega, kui need ei olnud valdade nime peale krepoteeritud, hoolimata sellest, et hooned olid valla oma ehitatud. Maakorralduse Peavalitsus kirjutas ringkirjaga 15. dets. 1923 a. Nr. 12564 all ette need võerandatuks lugeda ja sellest ajast nõuab ministereium, et vallad peaks nende oma kinnisvarade peale ministereiumiga rendilepinguid sõlmima. ²⁾

¹⁾ Vaata „Esimene Eesti omavalitsustegelaste kongress“ lehek. 103.

Vähe veel sellest. Hoolimata mitmekordisest meeldetuletusest E. Maaomaval. Liidu poolt, et valdadele tuleks nende kinnisvarad tagasi anda, hoolimata sellest, et ministereium Liidu esimehele lubaduse oli annud küsimuse valdade huvides lahendada, anti V. V. poolt 15. okt. 1925 a. Riigikogule „Riikliku maaomavalitsuste loomiseks võerandatud maaomavalitsuste eest tasumaksimise seaduse“ eelnõu, mille järele end. mõisnikud oleksid tasu saanud ka nende maaomavalitsuste, mis valdadele kooli- ja muudeks maaomavalitsusteks antud, ning hoonete eest, mida vallad valla nime peale krepoteerimata maaomavalitsustele ehitatud. Seda nähes esitas Eesti Maaomavalitsuste Liit Riigikogu rühmadele seaduse täienduse, mille järele mõisnikud nende eest tasu ei saa. ³⁾ Seadust täiendati. Liidu valvelise tagajärjel jõuti sinnamaale, et valdade kinnisvarade eest end. mõisnikkudele tasu ei määratud. ⁴⁾

Varandused ise jäid ministereiumi valdusele ja renti nõuti valdadelt edasi.

Et vallad oma majad ja maad tagasi saaks, seadis E. Maaomavalitsuste Liit vastava seaduse eelnõu kokku ja esitas selle 16. veebr. 1927 a. Siseministereiumi, kust ta Põllutöeministereiumi saadeti. ⁵⁾ Ja seal ta seisab. Ja seisavad valdadele tagasi andmata nende maad ja majad.

Nii on seni „arendatud“ valdade elujõulikkust.

Sellest ei arvatud veel küll olema.

²⁾ Vaata lähemalt „Koolimaade ja majade võerandamine“ — „Maaomavalitsus“ Nr. 3—1924 a.

³⁾ Vaata „Et kooli- ja vallamaid hoonetega valdadele päästa“ — „Maaomavalitsus“ Nr. 19—1925 a.

⁴⁾ Vaata „Huvide valveloleku tagajärg“ — „Maaomavalitsus“ Nr. 5—1926 a.

⁵⁾ Vaata eelnõu ja seletuskiri „Maaomavalitsus“ Nr. 4—1927 a.

Tuli „kogukonna, asutuste- ja erarendimaade korraldamise (popsi) seadus“ ja võttis ka valdade nimele kreposteeritud, kuid rendil olevad maad ja hooned juhusliste rentnikkude huvides võileiva eest.⁶⁾ Et neid maid ja hooneid valdadele alal hoida, esitas E. Maaomavalitsuste Liit novembri kuu algul 1927 a. seaduse eelnõu, et valdade maade korraldamine popsiseaduse alusel seisma pandaks ja juba ära antud maa asemele vallale uus antaks.⁷⁾ Kuigi siseminister Liidu poolt esitatud seaduse eelnõu pooldab, seisab ka see eelnõu kuskil.

Kui valdade varanduste võerandamine senises suunas edasi läheb, siis pole pea enam midagi arendada.

Lubab Vabariigi Valitsus aga tõesti valdade arendamist omale ülesandeks teha, siis on selleks esimene tee, andku ta kohe kõik Eesti Maaomavalitsuste Liidu poolt esitatud seaduse eelnõudele valla maade ja hoonete tagasiandmiseks, mis maa-seaduse ja popsiseaduse põhjal neilt ära võetud ehk võtmisele kuuluvad, ning tehtagu viivitamata lõpp rendinõudmisele valdadelt nende oma hoonete ja maade eest, kuigi nad valla nimele kreposteerimata. Siis valitseks jälle õiglus — paberi asemel.

Ja edasi veel tuleks minna. Mitte ükski, et vallad oma varandused tagasi saaksid. Selles ei ole veel mingit arendamist. See on endise, veneaegse, seisukorra tagasi andmine. Arendamiseks tuleb midagi anda.

Meie omavalitsus on korraldatud riiklise teooria järele. Omavalitsuste ülesanded on riiklised. Riigi varad võiks sellepärast ka omavalitsuste

teenistuses seista tasuta. Linnade ja alevite kohta on see juba 9. dets. 1927 a. seadusega teostatud. Maaomavalitsused, vallad ja maavalit., peavad aga end. mõisa herrastemajade eest, kus koolid ehk muud asutused sees, üüri maksma. Siin tuleks kõik omavalitsused ühistesse õigustesse panna ja riigi hooned vastava maaalaga tasuta valla- ja maavalit. kasutada anda üldkasulikkude asutuste ülevõlpidamiseks. Selleks tuleb kiires korras seaduse eelnõu väljatöötada, nagu E. Maaomavalitsuste Liit oma märgukirjas 30. detsembril 1927 a. seda nõuab.⁸⁾

Hoonete võõrandatuks tunnistamise tagajärjel ei ole nende eest tarviliselt hoolitsetud: suuremad remondid seisavad tegemata. See nõuab raha. Vaja, kolmandaks, võimaldada valdadel suuremaid sissetulekuid.

Ka sissetulekute alal ei valitse ühtlane põhimõte. Linnades ja alevites, kus see vastava seaduse järele korraldatud, läheb kõik kinnisvaramaks omavalitsusele, maal asuvad kinnisvarad maksavad aga ka riigi heaks makse, kuigi riik linna elanikke rõhkem teenib, näit. posti koju kättekandmise ja teatrite toetamisega. Ühtluse maksmapanemiseks ja sissetulekute suurendamiseks oleks sellel alal riigil kinnisvaramaksust lahti ütlemine esimeseks sammuks, mille kohta seaduse eelnõu E. Maaomavalitsuste Liidu poolt esitatud juba aprilli algul 1926 a.

Edasi kuuluks sissetulekud üldisele korraldamisele.

Neljandaks tuleks ka kulude asjus ühtlane ja õiglane kord maksma panna. Riigi ja omavalitsusteenijatel on ühine pensioni kassa. Maks sinna peaks ka ühine olema. Oma-

⁶⁾ Vaata „Maaomavalitsus“ Nr. 10—1927.

⁷⁾ Vaata eelnõu ja seletuskiri „Maaomavalitsus“ Nr. 17—1927 a.

⁸⁾ Vaata märgukiri tänases numbris E. M. Liidu tegevuses.

valit. maksavad aga suurema protsendi. Tuleks ühtlane protsent määrata, nagu E. Maaomavalit. Liidu esitaja Riigikogu sotsiaal komisjonis nõudis.⁹⁾

Kõigi ülesloetud E. Maaomavalitsuste Liidu seaduse eelnõudele ja märgukirjadele kiire käigu andmine oleks kooskõlas Vaba-

riigi Valitsuse deklaratsiooniga ja nende seaduste maksamahakkamine aitaks saavutada V. V. sihti — arendada vallaomavalitsused elujõuliseks maaomavalitsuse algüksuseks.

1. jaanuar 1928.

⁹⁾ Vaata lähemalt „Maaomavalitsus“ Nr. 20 lehek. 363—1927 a.

Valla omavalitsuste organiseerimise ja algatusvõime.

G. MAURER.

Olen kuulnud etteheiteid seltskonna ja noorte omavalitsustegelaste poolt, et meie vallaomavalitsused Vene ajal ja ka praegu, Eesti iseseisvuse ajal, väga vähe ehk õigemine mitte sugugi oma asjaajamises organiseerimis- ehk algatusvõimet avaldanud polla, kuna kõrvuti igasuguste seltside ja ühisustega oli juba ärkamisajast peale võimalik Eesti asju vallaomavalitsuse piires rahvale enam-vähem vastuvõetaval kujul ja tema huvide kohaselt ka vallavalitsuste ja vallavolikogu kaudu ajada ja algatada.

Selleks olid valdadel mitukorda soodsamad tingimised kui seltsidel ja ühisustel. Neil oli oma kindel administratiiv aparaat palgaliste käskjalgade, vallakirjutajate ja vallavalitsusliigetega, eesotsas vallavane-maga, kasutada. Sama seadustaga korraldatud kindel asjaajamise kord ja järevalve, mis kõik seltsidel ja ühisustel tuli alati ja uuesti luua, ja mis kunagi nii täielikuks ei saanud areneda, nagu see oli ja on valla omavalitsustel.

Kõigi selle peale vaatamata on ometi kõik meie ettevõtted ja uuendused, nii majanduslise kui ka vaimlise kultuuri alal, oma algatuse saanud ja läbi viidud eraseltside, eraühingute abil ja kõige vähemadki algatused mitte omavalitsuse kaudu muidu, kui see mõnesuguse seaduse, määruse või ettekirjutusega ülemalt poolt kohustavaks ei olnud tehtud. Nii ei näe meie vallaomavalitsuse algatust ei laenuhoiu asjanduse, ei eeskujulikkude majapidamiste, ei maakuivatamise, ei mitmesuguste katsepõldude, ei aianduse, ei mesinduse, ei tuletõrje, ei seemnepuhastuse ja muude jaamade, ei kutse-, ei üldhariduse edendamise, ei raamatukogude korraldamise jne. jne. alal. Kõik need algatused on välja

läinud eraseltsidelt ja nende poolt ka läbiviidud. Miks ei olla seda teinud vallavalitsused? Kui neil takistused ees olid, siis võiks vähemalt näidata nurjaläinud katset, et sarnane algatustahet olemas oli! Ja kui see Vene ajal võimata oli, siis ei saa seda ometi kellegi teise süüks ajada nüüd Eesti iseseisvuse ajal.

Nii kõlavad need etteheited.

Kaaludes neid süüdistusi või etteheiteid meie vallaomavalitsustele, et nemad kõrvaltvaatajateks on jäänud kõigis Eesti arenemisloos, peab eestkätt vastama, et need samad vallaomavalitsuse tegelased ometi seltsides ja ühingutes tihti nii suurt aktiivsust ja algatusvõimet üles näitasid, omavalitsuse töös ehk küll ainult jooksvaid asju ajasid. Nõnda ei saa seda süüdistust üldse kõigile omavalitsustegelastele ette veeretada, vaid seda rohkem omavalitsuses endas pesitsevaks tõbeks tuleb pidada.

Seda tõendavad ka mitmed katsed. Võtame näiteks C. R. Jakobsoni töö Vändra vallaomavalitsuses. On nüisugune tunne, et C. R. Jakobson astudes ühendatud suure Vändra (U. ja V. Vändra) vallakirjutajaks omas sügavas südame põhjas hällitas lootust, et ta selleaja kohta rikka ja iseseisva vallaomavalitsuse kaudu suudab nii mõndagi oma soovi ja plaani teostada. Leidis ta aga, et see kirjutajana oli võimata teostada, siis ostis omale talukoha ja lasi ennast valida volimeheks. Kui ta aga siingi vahel mõnel valimisel vähemusse jäi, siis selle lootuse — oma plaanisid omavalitsuse kaudu teostada — jättis, omavalitsusele selja keeras ja eraseltse ning ettevõtteid selleks kasutas. Isegi oma piimatalituse kooli mitte Vändra valla abil, vaid

omal isiklisel ettevõttel Kurjal oma talus kavatses käima panna.

Nii tundub Jakobsoni elulugu lugedes minule. Kas see õige oletus on, jääb iga enda otsustada.

Umbes samasugust katset näeme ka A. Jürgensteini poolt, kes töötas V. Väandra vallavalitsuses, olles samal ajal kohalise kihelkonnakooli juhataja.

Kui palju aga üksikuid algatusettepanekuid ja kavatsusi on tihti nurja läinud, näitab järgmine lugu, mis küll laiaulatusline oli, kui et seda valla piirides läbi viia oleks saadud. 1905. a. tegi Enge vallavolikogu ja täiskogu sekretär A. Martinsoni (Harju mv. end. sekr.) algatusel ülemusele ettepaneku, et hobusevarguse ärahoidmiseks, mis iseäranis talupidajatele väga palju kahju ja asjata muret sünnitas, sisse seataks hobusepassid. Nagu teada, jäi see ettepanek ellu viimata, kuni sakslased tulid ja ta hulk aastid hiljem ellu viisid. Ja nii ka palju teisi kavatsusi, mis kinni jäid kitsaste värvate taha.

Sellest paistab, et Vene ajal meie vallaomavalitsustes algatusvõime ei puudunud, kuid need algatused mitmesugustel muudel põhjustel tihti teostamata jäid.

Esimese sarnase takistava põhjusena võiks vast nimetada valla järeelvalvet — talurahva komissari, kelle kätte oli usaldatud suur administratiiv võim vallavolikogu poolt tehtud otsuste kinnitamisel ehk mitte kinnitamisel. Ja kui siin öeldakse, et kõigi selle peale vaatamata oleks pidanud vallavalitsused katsuma siis vähemalt majanduslise alal tegutseda, et oma kogukonna majanduslist järge tõsta, mis ei oleks annud ka komissarile põhjust mingisuguseks muuks kahtlustuseks ja otsuste mitte kinnitamiseks. Kuid siin kerkis teravalt esile teine takistus — rahapuudus, millega tuli valdadel iga sammu peal võidelda ja mille kõrvaldamine võis sündida ainult maksude suurendamisega, mille üle aga nii-kui-nii pahandati, et nad liig suured on ja mis praegugi ennast iga sammu peal tunda annab. Iga uus kavatus ja ettevõtte on aga seotud uute kuludega, nõnga et see küsimus harilikult igast uuest kavatusesest kriipsu läbi tõmbab.

Siin võidakse aga öelda, aga kust võtsid ja võtavad seltsid ja ühisused oma ettevõtete ja kavatsuste teostamiseks raha. Neil ei ole ka kusagil ameerika onu, kes raha annaks, ometi on nemad aga siiski nii mõndagi korda saatnud, ehk nad majandusliselt veel halvemas seisukorras olid ja

on kui meil omavalitsused, rääkimata rikkamatest omavalitsustest.

Kuid siin puutume kokku omavalitsuste kolmanda puudusega. Ei enne ega praegugi ei valita meil omavalitsuse tegelasi teatava põllumajanduslise, hariduslise või n. e. ettevõtte läbiviimiseks, vaid valla jooksvate küsimuste lahendamiseks. Ja sellepärast sattuvad sinna mehed, kes ühes teatud küsimuses ja iseäranis uues ettevõttes, mis vallalt mitte sunduslisi kohustusi nõuab, väga sagedasti igaüks ise seisukohal ja sagedasti eitaval seisukohal asuvad ja sellega iga uus algatus väga suurt sõelumist enne leiab kui tema enamus poolt vastuvõetavaks tunnistatakse.

See puudus ei valitsenud ega valitse mitte ükski meie vallaomavalitsuste juures, see valitseb ja valitseb ka iga teise omavalitsuse juures. Nii võtke meie kihelkonna-, linna ehk praeguseid maavalitsusi, mis on nemadki siis suurt korda saatnud ehk küll nende omavalitsuste kontingent mitmeti elujõulisem pidi ja peaks olema.

Seda puudust ei ole aga seltsidel ega ühisustel. Sinna koguvad enam vähem ühemõttelised inimesed ühe teatava küsimuse lahendamiseks ja kes seda ettevõtet või kavatsust ei poolda, see muidugi sinna ei lähe, ja nõnda saab seal ühte viisi mõtlejate kogu, mis iga uue asja algatamiseks kõige tähtsamat osa etendab.

Kuid ei saa öelda, et vallaomavalitsused peale sundusliste ülesannete, absoluutselt midagi ei teeks ega oleks teinud üldsuse kasuks.

Toon ainult paar näidet Pärnumaalt. Abja vald võttis üles Abja gümnaasiumi asutamise küsimuse, pani selle käima ja kulutas selle toetamiseks mitusada tuhat marka. Are vald tõstis üles vallamaja ehitamise küsimuse ühes rahvamaja ja ühis-pangaga ühe katuse alla ja on seda teostamas, mitmed teised vallad on omale luge-mislauad sisse seadnud, raamatukogusid, posti ja teede asju korraldanud ja selle peale raha kulutanud, nõnda et etteheidet meie vallaomavalitsustele nende passiivsuses „Eesti koja ehitamisel“ ei ole küllalt põhjendatud etteheidet. Ja kui seal vast ehk rohkem aktiivsust oleks pidanud olema, siis kasvab see iga aastaga meie üldise kultuurilise tasapinna tõusmisel.

Kuid kõigi nende etteheidete peale vaatamata oli meie vallaomavalitsustel kahtlemata üks suur teene meie omariikluse ja seltskonna elu arenemiskäigul. Nad õpetasid inimesi kindla korra järele oma asju ajama, koosolekuid pidama, järeelvalvet

teostama, valima jne., mis tungis igasse tallu ka kõige pimedamas metsanurgas. Ja vallaomavalitsust ettekujutades otsustab praegugi iga kodanik õigelt meie demokraatlise riigikorra üle. Ja mis peaasi, vallaomavalitsuste kaudu õpiti meil asju ajama ainult oma käest ja oma taskust saadud summadega, missugune tarkus, kahjuks, nüüd kipub ära ununema ja iseäranis meie seltsidel. Nüüd tehakse meelega suuri kavatsusi ja plaane ja kõik selle sihiga, et riik aitab, riik annab, ära

unustades seda vana tarkust, et kõik, mis meie välja anname, tuleb meie oma taskust, sünnib meie omal kulul, unustades seda, et kunagi ei tohi töötada puudujääkidega, vaid koguni vastuoksa—iga suurema väljamineku jaoks olgu raha juba ette ära kogutud.

Selles on meile tänuväärilise õpetunni annud meie vallaomavalitsused. See on suur teene Eesti koja rajamisel ja seda ei tule ega tohi mitte unustada.

Sunduslik tulevastu kinnitus.

Viimastel aastatel juhtunud suurte tulekahjudel tuli avalikuks, et ärapõlenud hooned kinnitamata olid. Kahju ei kannatanud sel puhul mitte üksi ärapõlenud varanduste omanikud, vaid otsekohe kõik maksumaksjad: ärapõlenutele tuli abianda riigi ja omavalitsuse summadest.

Iga tulekahju on alati, ka siis, kui varandus kinnitatult ära põleb, rahvamajandusline kahju: varandus hävineb.

Leides tulekahjude küsimuse suure rahvamajanduslise küsimuse olema, otsustas E. Maakondade Liidu nõukogu 27. aug. 1925 a. tulekahjude vastu võitlemiseks:

1) Panna maksma sunduslik hoonete tule vastu kinnituse,

2) Tulevases ehitusseaduses tuleb ettenäha hoonete ehitusviis ja paigutus,

3) Omavalitsustel tuleb praeguste seaduste põhjal maksma panna sundmäärused tuleõnnetuste ärahoidmiseks ja vastavate abinõude tarvitamisele võtmiseks jne.

Vastav sundmääruse kava töötati Liidu poolt välja ja on mitme maavolikogu poolt vastuvõetud ja maksma pandud. Muud ettepanekud selles asjus on vastavatele ministriumitele saadetud, osalt juba ka seaduseks saanud. Suuremaks küsimuseks vastuvõetud otsustes oli sunduslik tulevastu kinnitamine.

Sundusliku tulevastu kinnitamise teostamise esimeseks sammuks on vastav seaduse eelnõu. Liidu juhatus andis selle kokkuseadmise vann. adv. J. Jansi kätte, kes selle üle 20. dets. Maaomaval. Liidu nõukogu koosolekul referaadiga esines.

Seisukohta eelnõu kohta sellel koosolekul ei võetud, kuigi teatud põhimõtete vastu vaieldi ja autor ise paranduste tegemise eelnõus paratamatuks pidas.

Et kõigile võimaldada selle eelnõuga tutvuneda, otsustas nõukogu selle oma häälekandjas ühes seletuskirjaga ära trükkida. Seda otsust täites teeme käesoleva numbriga algust, kuid arvesse võttes seaduse eelnõu ja seletuskirja pikkust, — ulatab mitmesse numbrisse — toome hariliku korra vastu seletuskirja enne, seaduse eelnõust paremaks arusaamiseks, kuna seaduse eelnõu ise peale seletuskirja ilmub.

Seletuskiri sundusliku tuleõnnetuse vastu kinnitamise seaduse juurde.

I.

Sundusliku tuleõnnetuse vastu kinnitamise maksmapaneku mõte kerkis päevakorraks järgmistel kaalumistel.

Viimastel aastatel on Eestis tule läbi hävinenud palju väärtuseid. Nii mitmedki on sel teel terve varanduse kaotanud, mõnedel jälle majapidamine raske hoobi saanud, nii et majandusliselt jalule tõusmine suurte raskustega seotud ehk võimata on. Sarnase vaeseks jäämise vastu võitlemine on otsekohene riikliste asutuste ülesanne, sest kodanikkude kehvus on riikline hädasoht. Meie juures ei ole riigivõimu poolt tuleõnnetuse vastu kindlustamise asjas senini midagi tehtud, vaid see on täiesti era kinnitusseltside hooleks jäetud. Üksikutele juhustel on riik tuleõnnetuse all kannatanutele laenu ehk abiraha näol toetust andnud (nii Piirisaare ja Otepää tulekahjude puhul). On aga teada, et tuleõnnetuste läbi tekkinud kahjude tasumine veel tulehädahoju küsimuse lahendamise ei ole. Mis tule läbi hävinenud, jääb rahvamajanduslikeks kahjuks, kuigi üksikule isikule tema kahjud täies ulatuses tasutakse. Tulekin-

nitus ei ole ju muud, kui üksiku kodaniku aitamise hulkade kinnitajate kulul. Tulehädahoju vastu võitlemine tulekahjude ärahoidmise näol on sellepärast suurem ülesanne, kui tulekinnitus. Ei ole tulekahjusid, jäävad üksikutele ja ka tervele rahvale teatud väärtused alles. Üldine jõukus tõuseb selle läbi. Era kinnitusseltsid ei ole tuleõnnetuste vastu võitlemise alal millekski kohustatud ja nemad ei saagi sellel alal suuremat ära teha juba sellepärast, et nad igaüks oma ette töötavad ja nende jõud killustatud on ning et nendel tarvilised volitused puuduvad kodanikke ühte või teist tegema sundida. Sellepärast jääb tuleõnnetuste vastu võitlemine omavalitsuste ülesandeks.

Tule vastu kindlustamine ja tuleõnnetuste vastu võitlemine on järjekult ühe nähtuse kaks külge ja kõige otstarbekohasem on, et mõlemad ülesanded ühedesse kättesse koondatud oleks. Kui tulekahjude tekkimise põhjused viimase võimaluseni on piiratud ja tuletõrje äärmise täiuseni viidud, siis jääb tuleõnnetuse vastu kindlustamine ülearuseks. Ümberpööratud, sagedaste tuleõnnetuste juures on tulekinnitus hädatarvilik. Kui ei oleks tuletõrjet ja ei kantaks hoolt tulekahjude tekkimise põhjuste kõrvaldamise eest, siis muutuks tuli nii hädahohtlikuks, et seda mingisuguse kindlustusega heaks teha ei saa: tulekinnitus muutuks võimatuks. Sellest selgub, et tulekinnituse asi peab nii organiseeritud olema, et ta ka ühtlasi mõjaks tuld tõrjuvalt. Kõige pealt peaks tulekinnituse maksude ülejäägid minema mitte tulekinnituse alal tegutseva kapitali dividendideks, vaid tuletõrje organiseerimise kuludeks. Samuti peavad tulekinnituse juures kuritahtlise tulesüütamise huvid viimase võimaluseni kõrvaldatud olema, mida era kinnitusseltside tegevuse juures tarvilisel määral läbi viia ei saa. Selle vastu tuleb inimesi hu-

vitada tule hädahoju kõrvaldamisest sunnija muude abinõudega, näit. krediidi võimaluste laiendamisega ja tulekinnituse maksu alandamise läbi. Kõiki neid vaatepunkte on käesoleva seaduse eelnõu kokkuseadmisel silmas peetud. Ligemalt käsitame neid küsimusi eelnõu üksikute osade vaatlemise juures. Sissejuhatuses tähendame ainult veel kinnitusala otstarbekohase organiseerimise rahvamajandusliku külje peale, mis on tingitud kinnitusorganisatsioonide rahalisest ja selle järeldusel ühiskondlisest mõjust.

Kinnitusasjandus sai oma alguse vana ja keskaja kaubavooride ja karavaanide ettevõtjate vastastikkusest röövimise kahjude vastu kindlustamisest. (Meie päevil ja meie juures võiks organisaatoriliselt selle kõrvale seada piirituse vedajate vastastikust kindlustust piirivalvurite kätte langemise suhtes). Juhtus õnnetus, jaotati kahju kõikide osavõtjate vahel. Ei olnud õnnetust, ei tulnud midagi maksta. Asjaajamine oli lihtne ja toimetati poolte poolt ilma erilise vahetalitusega. Tuleõnnetuse vastu kindlustamise alal on meie valla vastastikused kinnituse seltsid kinnitusorganisatsioonide esialgne ja lihtsam kuju. Ei ole õnnetusi, ei ole midagi maksta. Kuid mida keerulisemaks kultuurirahvaste majandusline elu läks, seda selgemaks sai asjaolu, et vastastikune kindlustamine tule vastu on tema primitiivsemal kujul enam otstarbet täita ei suuda. Tekkisid ärilised kinnitusseltsid, missuguste arendamine algas XVII aastasajal. Moodsa kapitalistliku majanduse juures on kinnitusala muutunud suure tähtsusega rahvamajanduse osaks ja kinnitusorganisatsioonid omanud erakordse mõju. Toome selle tõenduseks mõned arvulised andmed. Võtame kõige pealt Schveitsi kinnitusseltside bilansid, sest selle väikese maa olud võivad meile mitmeti eeskujuks olla.

Järgneb.

Valdade volinikkude valimine.

Vallasekretär —kk—

Volinikkude valimine kohtutes ja ametikohtades esinemiseks on muutunud tülikaks ja kulukaks peale selle, kui Riigikohus 16. nov. 1925 a Nr. 80 all seletas, et valla- ja alevivolikogudel õigust pole, üldvolitust väljaanda. Seletus on põhjendatud Kerenski

aegse Vene sead. ja Korr. Kogu peale 28. juulist 1917 a. Nr. 173 § 934, jagu IV.

See seadus on revolutsiooni aegne sünnitus ning pole tegeliku eluga kooskõlas. Uuemal ajal on valdadel ja alevitel palju kohtulikku asju ajada, iseäranis administ

ratiiv kohtus, siis, esineda tihti Põllutööministeeriumis igasugu sekelduste pärast koolija valla maade pärast. Olid ju viimased enamasti vallale kingitud, vähesel arvul ostefud, aga ametlikult seisid mõisast lahutamata ja võõrandati. Senise praktika järele valis volikogu juba oma ameti algul terve järgneva 3 aasta peale üldvoliniku, 1866 a. vallakoguk. sead. § 11 põhjal, kes igas asjas võis etteastuda ja kõik äratoimetada.

Nüüdse korra juures peab iga volituse andmise jaoks volikogu eriti kokku kutsuma, sest tuleb anda sihtvolitus, aga see ei ole rohkem maksev kui ainult seks koraks, milleks väljaantud.

Kui võtame arvesse, et harilikul volikogu koosolekul viibib 15 liiget — suuremates valdades tuleb neid kokku alati rohkem —, siis maksab juba ainult volituse tegemine 15 tööpäeva. Päeva hind 200 — 300 mrk., teeb see juba vallale 3000 — 4000 marka kulu. Alla 5 administratiiv protsessi kusa gil vallas aastas ei jää. Juba 5 volituse andmine maksab 15 — 20.000 marka. See on kulu, mida senise korra juures mitte ei olnud. Harilikult antakse volitus ikka jälle

endisele volinikule edasi; viimaseks on enamasti üks volikogu liige ehk vallasekretär.

Näeme, et tegelikult üldvolitus kestab, olgugi, et igal uuel juhusel sellele ainult uus nimi peale tehakse. Sisuliselt ei muuda see asja.

Oletus, et üldvolitust võidaks kurjasti tarvitada, on samuti põhjusetu. Sellesarnast lugu meie omavalitsuse ajalugu vististi ei tunne. Võib ju niisugusel korral volitus otsekohe lõpetatuks tunnistada, nagu seadus seda ettenäeb.

Selgub, et praegune kord on kunstline, elule mittevastav, aegaviitev ja liig kulukas.

Tuleb otsida pääseteid. Seda leiab, kui seadusandlises korras eelnimetud vene ajut. valitsuse määrus tunnistataks valla ja alevi omavalitsuse suhtes oma jõu kaotanuks. Tarvidus selleks on väga eluline.

Kes võtab algatuse oma peale? Kõikide omavalitsuste tegelaste silmad lootvad ka selles asjus oma vaimlise keskkoha, Eesti Maaomavalitsuste Liidu peale, kes ennem mitmel puhul asja algatuse valdade hädast vabastamiseks oma peale võtnud.

Andmeid valla kinnisvarade kohta.

Valdadel on teada, kui kaua juba on kestnud vallamaade ja hoonete tagasi nõutamine ja missuguseid samme E. Maaomavalitsuste Liit selles asjas aastate jooksul

on astunud. Teada on ka sammud, mis selleks on tehtud, et vallad rendilolevad kinnisvarad tasuta kasutada saaksivad.

Kõigis neis küsimustes on vaja edasi

I. Vallal oli valla nime peale kreposteeritud kinnisvarasid.

Kinnisvara nimetus	31. dets. 1917 a. oli vallal			31. dets. 1927 a. oli vallal		
	Kohtade (üksuste) arv	Maad dessatiinides	Maa ja hoonete väärtus markades	Kohtade (üksuste) arv	Maad dessatiinides	Maa ja hoonete väärtus markades
1. Koolikohad						
2. Vallamaja ja maa						
3. Vaestemaja alune maa ja hooned						
4. Magasiidad ja maa						
5. Valla talud (mitte kooli ja vallamaja)						
6. Mets						
7. Tööstuslised ettevõtted						
KOKKU:						

tegutseda, samuti ka sihtjooni ülesseada omavalitsuste tulevase maapoliitika kohta. Need küsimused tulevad teisel omavalitsustegelaste kongressil päevakorda. Iga küsimus vajab põhjendamist andmetega. Igasugu andmed puuduvad aga valla kinnisvarade kohta. Neid vaja koguda, et ülevaate saaks seisukorra kohta vald ise, maavalitsus oma maa ja seaduseandjad üleriiklise seisukorra kohta.

Siin toodud tabelite järele palubki E. Maaomavalitsuste Liidu juhatus igalt vallalt andmeid 1-ks veebruariks s. a.

Seletuseks I ja II. tabeli kohta tuleb tähendada, et kinnisvarade hinnad 31. dets. 1917 a. tulevad võtta ka E. markades, arvates 1 Vene rubla 200 E. marka, hinnad 31. detsembr. 1927 a. aga varanduste tegeliku väärtuse järele.

II. Vallal oli kasutada maaseadusega riigistatuks tunnistatud, kuid sisuliselt vallale kuuluvaid kinnisvarasid:

Kinnisvara nimetus	31. dets. 1917 a. oli vallal			31. dets. 1927 a. oli vallal		
	Kohtade (üksuste) arv	Maad dessatiinides	Maa ja hoonete väärtus markades	Kohtade (üksuste) arv	Maad dessatiinides	Maa ja hoonete väärtus markades
1. Koolikohad						
2. Vallamaja						
3. Vaestemaja alune maa ja hooned						
4. Magasiidad ja maa						
KOKKU:						

III. Valla käes oli rendil riigi maadest ja hoonetest 31. dets. 1927 a.

Kinnisvarade nimetus	Üksuste arv	Maad dessatiinides	Rendi suurus markades
1. Koolimaadeks ja koolimajadeks			
2. Vallamajaks ja selle juurde kuuluvaks maaks			
3. Vaestemajadeks ja nende juurde kuuluvateks maadeks			
4. Muuks otstarbeks			
KOKKU!			

IV. Kolme aasta jooksul, 1928—1930 aastani, on vallal vaja juurde muretseda:

Maad — kui palju ja milleks?

Hooneid — milleks ja missuguses väärtuses (näit. koolimajasid kooli võrgu teostamiseks)?

E. M. L. juhatus.

Omavalitsuste päevauudised.

Valla tööstusemaks muudetakse.

Valla tööstusmaksu peale ihuti ammugi hammast. Ta ei meeldinud selle maksjatele. Maksev seadus lubab valla piirides asuvaid tööstusettevõtteid kuni 2% maksuga läbikäigust valla heaks maksustada.

Rahaministeeriumi poolt on seaduse eelnou kokkuseatud, mis tööstusmaksu valdade heaks kaotab senisel kujul. Selle asemel saaksid vallad kaubandus-tööstusmaksu, mida vallad võivad kõigile valla piirides asuvatele kaubandus- ja tööstusettevõtetele määrata kuni äritunnistusmaksu suuruseni.

See maks annaks üle riigi sisse 68.725 krooni ehk keskmiselt valla kohta 182 krooni. Kas see sissetulek kogusummas suurem ehk väiksem on senisest tööstusmaksust, selle kohta võrdlevaid andmeid toimetusel käepärast ei ole. Kindel on aga üks asi, et vallad, kelle piires suured tööstusettevõtted olid, mis vallale isegi kuni 300.000 marka tööstusmaksu andsid,

uue seaduse järele suure osa oma sissetulekust kaotavad, selleasemel sissetulek kaubandus-tööstusettevõtelt ühtlasemalt valdade peale jaguneb. Ilma jääksid sellest maksust ainult need vallad, mille piires ühtki kauplust ehk äritunnistuse põhjal töötavat ettevõtet ei ole.

Trahteriasutused jäävad 1928. a. liigitamata.

Rahaministri poolt on Aktsiisi Peavalitsuse korraldus trahteriasutuste järkudesse jaotamise kohta 1928. a. muudetud ja need jäävad neisse järkudesse, mis omavalitsused ise määranud. Sellega on ära hoitud suur omavalitsuste, eriti linnade, ainealine kahju trahterimaksu alandamise näol.

Eesti Panga agentuurid uutesse linnadesse.

Uute linnade ja Paltiski linna postkontorite juurde seatakse sisse Eesti Panga agentuurid.

Eesti Maaomavalitsuste Liidu ja omaval. tegevus.

Teine omavalitsustegelaste kongress.

Ühisel nõupidamisel 29. dets. leppisid E. Maaomavalitsuste Liidu ja E. Linnade Liidu esitajad teise omavalitsustegelaste kongressi aja ja päevakorra asjus kokku.

Kongress peetakse ära Tallinnas 27., 28. ja 29. aprillil.

Päevakorda võeti:

1. Aruanne omaval. tegel. I. kongressi otsuste teostamise üle.
2. Omavalitsuste praegune seisukord.
3. Omavalitsuste sihtühised.
4. Maaomavalitsuste ümberkorraldamise sihid ja nende tulevane konstruktsioon.
5. Omavalitsuste maksud ja kohustused.
6. Hoolekande seaduse teostamine ja selle muutmise põhimõtted.
7. Maaomavalitsuste maade küsimus.
8. Hariduspoliitika sihtjooned.
9. Algkoolide seaduse teostamine.

Nendest kuuluksid pt. 1, 2, 3, 5 ja 6 kongressi üldkoosolekul läbiharutamisele, teised maaomavalitsuste sektsiooni, kuna linnade sektsioonis eriti päevakorda tuleb

rida korteri küsimusse ja töökorraldusse puutuvaid päevakorra punkte.

Kongressist võtavad osa linna-, valla-, alevi- ja maaomavalitsuste esitajad. Vallad ja alevid võivad endiselt kongressist osavõtta valla- ehk alevivanema ehk selle asemiku kaudu, kuna linna- ja maavalitsused rohkem esitajaid saavad.

Kinnisvarade kasutamises ühised õigused!

E. Maaomavalitsuste Liidu juhatus saatis 30. dets. Põllutööministeeriumile järgmise märgukirja:

Vabariigi Valitsuse deklaratsioon seab Vabariigi Valitsuse ülesandeks muuseas ka vallaomavalitsuste elujõulisteks tegemise. Elujõulikkuse esimene tingimine on ainealine seisukord. Ainelisest küljest on vallad ja maavalitsused halvemas seisukorras linnadest ja alevitest. 9. dets. 1926 a. Riigikogu poolt vastuvõetud linnade ja alevite maaga varustamise seadus annab linnadele ja alevitele tasuta põliselt tarvitamiseks või omanduseks üldkasulikkude asutuste kasutada olevad maad ja hooned. Vallad ja

20. dets. 1927 a. valitud uued E Maaomavalitsuste Liidu juhatuse liikmed

O. Pärlin

Tartu Maavalitsuse esimees

R. Kuris

Harju Maavalitsuse esimees

maavalitsused peavad aga nende riigi maade ja hoonete eest, mis nende käes samaks otstarbeks, nagu koolimajadeks, vanade- ja lastekodudeks, varjupaikadeks, mõnel pool ka vallamajadeks jne. kõrget renti ja ostu korral turu hinda maksuma, rääkimata suurtest remontidest, mis neil nende hoonete juures teha tuleb.

Tähendatud asjaolu arvesse võttes palub Eesti Maaomavalits. Liidu juhatuse Põllutööstusministeeriumi seaduse eelnõu väljatöötada, mis väljaspool linna ja alevi piire, s. o. maal, asuvad riigi maaalad kindlaks määratud suuruses ja hooned, mis teatavate sihtvarandustena kasutatakse ehk mis selleks otstarbeks edaspidi saadakse, tasuta nende asutuste ülevalpidajate omavalitsustele annab ühistel alustel 9. dets. seadusega. Valdadele ja alevitele maks kiirem kätte.

E. M. Liidu märgukiri Riigikassale. Arvesse võttes ühelt poolt seda, et valdadel ja alevitel praegu puude ostu hooaeg oma asutuste jaoks käes, maksusi sisse ei tule, piiritusloa maksu asemaks aga terve

1927 a. teise poole eest saamata on, pööras E. Maaomavalitsuste Liit 4. jaan. s. a. märgukirjaga Riigikassa poole, paludes selle peatset korraldust, et täh. asemaks lähemal päivil maavalitsustele väljasaadetaks edasiandmiseks valla- ja alevivalitsustele.

E. Maaomav. Liidu juhatuse koosolek

peeti ära 29. dets. Päevakorras olid esikohal tulevase kongressiga seotud küsimused.

Õpetajatele palgamaksmine lihtsustatud korras.

E. Maaomavalitsuste Liit saatis maavalitsustele kätte uued, Liidu poolt väljatöötatud, õpetajatele palgamaksmise arvestamise vormid, mille järele igakuuline keeruliste palgalihede kirjutamine ära jääb.

E. Maaomavalitsuste Liidu põhikiri muutmisele.

Anija vallavolikogu, harutades Järve vallavalitsuse ettepanekut valdade liidu

asutamise asjus, leidis ühise omavalitsuste jõu killustamise mitte soovitava olema, kuid et valdadel E. Maaomavalitsuste Liidus niisama suurt esitust saada, kui maavalitsustel on, otsustas ta ettepanna, et E. Maaomaval. Liidu põhikirja vastavalt muudetak.

Selle ettepaneku peale teatas Liidu juhatuse Anija vallavalitsusele, et Liidu põhikirja muutmise küsimus soovitud suunas Liidu nõukogu lähema koosoleku päevakorda võetakse. Põhikirja muutmine oleb nõukogust.

Välismaade omavalitsused.

Soome Maakogukondade Liidu tegevusest 1924 — 1926 a.

Eelmise aasta viimastes numbrites kõnlesime 18. ja 19. nov. peetud Soome maaomavalitsuste päeva käigust ja seal harutatud küsimustest. Et meie lugejad paremini võiks tutvuneda Soome maakogukondade (valdade) ühistegevusega nende üldasjade ajamisel, toome siin tähendatud kirjelduste täiendamiseks veel kokkuvõtte Maakogukondade Liidu valitsuse aruandest kolme eelmise aasta kohta.

Maakogukondade Liidu liikmed.

Liit algas oma tegevust 1920 a. ning tema esimese kolmeaastalise tegevusjärgu lõpul, a. 1923, oli Liidu liikmete arv, millesse Liidu asutaval koosolekul olid heitnud 126 kogukonda, tõusnud 271 peale nii et juurde kasv oli enam kui kahekordne (145). Teisel tegevusjärgul, a. 1924 — 1926, oli liikmete arvu tõus ühtekokku 85, nõnda, et paar eemalejäänud liiget ligiarvamata, 1926 a. lõpul kuulusid Liitu 356 kogukonda. Liikmete alalist tõusu näitab järgnev tabel

Liikmeid oli:

1921 a. 189.	1924 a. 312.
1922 a. 248.	1925 a. 341.
1923 a. 271.	1926 a. 356.

1927 a. astusid Liitu veel kümme kogukonda, nii et liikmete arv tõuseb 366 peale, see on 80% kõigist soomekeelsetest kogukondadest, mille üldarv on 460.

Kogukondade üldpäevad.

Maakogukondade Liidu põhikirja järele peetakse Liidu täiskoosolekut iga 3 aasta järgi. Esimene niisugune oli 17. ja 18. nov. 1924 a., kuhu olid ilmunud 201 Liitu kuuluvat vallast 314 esitajat ja neile lisaks 67 asemikku. Kutsutud võrasteks olid vabariigi president, eduskunna esimees, siseminister ja kubernerid.

Koosolekul käsitati järgnevaid asju:

1. Kogukonnaavalitsuste töö ning nende raha- ja aruannete tegevuse koondamine,

mille kohta läbirääkimise järele otsustati et kogukondade rahalises tegevuses tuleb püüda võimalikult kaugele minevale koondamisele, mis on tarviline niihästi kokkuhoiu kui ka ülevalve seisukohalt. Selleks on tarvis, et kogukonnas oleks üksainus rahanduse- ja aruannete amet (arvamata äritegevus), kes tegutseks keskkassa aruannete- ja ülevalvetöö osakonnana. Sellega ühes tunnistati tungivalt tarviliseks, et kogukondades rahaasjade ajamine korraldataks kindlate määrustega.

2. Liidu äritegevuse talituse laiendamise ja selleks rahanõutamise kohta otsustati muu seas, tunnistades rahvakooli kulude vähendamise seisukohalt tarviliseks, et edaspidi kõigi koolitarbete nõutamine jääks Liidu hooleks, mille juures aga tuleks maksmise kord nii seada, et Liit enda saada olevad summad korralikult kätte saaks ning et raamatukauplused ja kirjastajad annaks Liidule kaupa soodsate protsentidega pikemaajalise laenu peale.

3. Maarahvakoolide ülevalpidamise kerendamiseks kogukondadele, tunnistati tingimata tarviliseks nõuda rahvakooliseaduste muutmist nõndamoodi, et rahvakooli õpetajate rahapalk kui ka tarvilised abirahad ja paiukid jääks täiesti riigi kanda; et riigilt kogukondadele antavat koolihoonete ehitustoetust tõstetaks kuni 40% tõelisest ehituskuluarvest ning antaks pikaajatasumise laenusid 50 — 60% suuruses, edasi, et muudest, nüüd kogukondadel kantavatest, koolikuludest riik võtaks $\frac{2}{3}$ oma peale. Kooliseaduste tarvitamisel ilmsikstulnud puudused tuleks läbivaadata ja parandada.

Edasi sooviti, et riiginõukogu võtaks kaalumisele, kas rahvakoolide korraldust, ilma et töövõljalikus nõrgeneks, saaks nõnda muuta, et algkoolid võiks töötada sügisel enne kõrgemate koolide töö algust ning kevadel nende töö lõpetuse järgi, nii et nad võiks tarvitada kõrgemate koolide hooned, õppejõudusid ja õppeabinõusid.

(Järgneb.)

Riigikohtu seletused.

Missuguste äriliste tööstuse-ettevõtete pealt võivad valla omavalitsused tööstusmaksu võtta?

Ainult nende äriliste tööstusettevõtete pealt, mille peale peab vastavad äritunnistused lunastama.

31. detsembril 1920. a. nr. 19 („R. T.“ nr. 3 — 1921. a.) on valdadele õigus antud oma heaks alates 1. jaanuaril 1921. a. tööstusmaksu võtta kõikide valla piirides asuvate ja tegevuses olevate äriliste tööstusettevõtete pealt, välja arvatudabrikud ja ettevõtted, mis Siseministeriumi poolt kokkuleppel vastavate ministeriumidega sellest maksust vabaks tunnistatakse, kusjuures vallanoukogu poolt määratud tööstusmaksu ülemmäärad käivad siseministri kinnitamise alla, kokku leppides rahaministriga. Tähendatud tööstusmaksu sisse seades, ei ole 31. detsembril 1920. a. seadus selle maksu suhtes tööstusettevõtete mõistet ega ärilise iseloomu tundemärke eriti ära märkinud. Järjekult tuleb siis

tööstuslikeks ettevõteteks lugeda sama ettevõtteid, mis tol ajal maksvates seadustes ja nimelt riigi ärimaksu seadustes, juba seks olid tunnistatud, kuna ettevõtte ärilise iseloomu tundemärgiks jäi ärimaksu seaduses ettenähtud kohustus vastava liigi ja järgu äritunnistust lunastada. Et riigi ärimaksu seaduses vahe on tehtud ärimaksu alla käivate tööstuslike ja kaubanduslike ettevõtete vahel ja et 31. detsembril 1920. a. seaduse järele vallad on õigustatud tööstusmaksu üksnes ärilistelt tööstusettevõtetelt võtma, kuna seaduses ettenähtud maksukohustus ei või üldse laiendavalt tõlgitseda, siis tuleb sellest järeldada, et 31. detsembri 1920. a. seaduse põhjal ei või vallad tööstusmaksu võtta kõigilt neilt valla piirides asumatelt ettevõtetelt, mis riigi ärimaksu seaduses kaubanduslike ettevõtete hulka on arvatud, vaid võivad tööstusmaksu võtta ainult neilt ärilistelt tööstusettevõtetelt, mille peale peab vastavad äritunnistused lunastama.

„Õigus“.
(R. Adm. T. nr. 763¹ — 1926. a.)

Küsimused ja vastused.

Küsimus Nr. 1. Allkirjade tõestamise tempelmaksust.

Tempelmaksu tariif 21½ järele võetakse allkirjade tõestamisel 6 mk. tempelmaksu. Kuipalju peab siis tempelmaksu võtma, kui mitut allkirja korraga ühel ja samal paberil tõestada tuleb?

—kk—

Vastus:

6 marka, sest küsimuses tähendatud juhtumisel on allkirjade tõestamine üks toiming.

Küsimus Nr. 2. Kaitsevæeteenistusest vabastatute isikumaksust.

Kas saab jaanuari ja veebruari kuudel kaitsevæeteenistusest vabastatud kodanikke järgmisel eelarve aastal isikumaksu alla arvata? Kaitsevæeteenistuse seaduse (R. T. Nr. 43 — 1926. a.) § 35 võimaldab nimetatud isikuid kogu selle aasta, mille kestel nad tegelikult kaitsevæeteenistusest vabastatakse, isikumaksust vaba olema.

M. vallavalitsus.

Vastus:

Kaitsevæeteenistuse seaduse („Riigi Teataja“ nr. 43—1926. a., sead. nr. 79) § 35 arvestab kalendri aastaga. Tähendatud seaduse vastuvõtmise ajal (25 märtsil 1926 a.) langes vallaomavalitsuste eelarve aasta kalendri aastaga kokku (valla- ja maakonna omavalitsuste sissetulekute, väljaminekute, eelarvete ja aruannete ajutise seaduse §§ 78 ja 80, „Riigi Teataja“ nr. 18|19 — 1920. a., sead. nr. 83). Kuid 1. jaanuaril 1927. a. jõusse astunud valla- ja maaomavalitsuste sissetulekute jne. seaduse § 72 teises lõike järgi algab eelarve-aasta nüüd 1. aprillil ja lõpeb järgmise kalendri-aasta 31. märtsil („Riigi Teataja“ nr. 99 — 1926. a., sead. nr. 109). Sellest

võiks järeldada, et tegelikult kaitsevæeteenistusest vabastatud isikud on isikumaksust vabad kogu selle eelarve-aasta, mille kestel nad tähendatud teenistusest vabastatud.

Küsimus Nr. 3. Õiguste kaotamisega karistatute isikumaksust.

Kas saab kohtu poolt karistatud kõige õiguste ja iseäraliste õiguste kaotamisega isikuid isikumaksu alla arvata?

M. vallavalitsus.

Vastus:

Valla- ja maaomavalitsuste sissetulekute, väljaminekute, eelarvete ja aruannete seaduse („Riigi Teataja“ nr. 18|19 — 1920. a. sead. nr. 83 ja nr. 83|84 — 1924. a. sead. nr. 58 § 9 selleks takistusi ei leidu.

Küsimus Nr. 4. Maksu sissenõudmisest varanduseta isikult.

Poeg elab isa juures asuniku talus, varandust temal lahus ei ole. Kas võib isa varandusest poja isikumaksu võlga sisse nõuda, kui, siis mis alusel?

K. vallavalitsus.

Vastus.

Ei või. Vaata vastus Nr. 8 küsim. peale „Maaomav.“ Nr. 2—1926 a.

Kuulutatakse maksvusetakst:

1) Joosep Vahi hobusepass, väljaantud Ranna vallavalitsusest 17. dets 1920 a. Nr. 15 all.

2) Paul Lea hobusepass, väljaantud Ranna vallavalitsusest 18. dets. 1920 a. Nr. 97 all.

Iga omavalitsustegelane, kes ajakõrgusel tahab seista, samuti iga omavalitsustegevusest ja seadusandlusest huvitatud kodanik loeb

Eesti Maaomavalitsuste Liidu häälekandjat

„MAAOMAVALITSUS“

Tellimine 1928. a. peale on avatud.

„Maaomavalitsus“ ilmub oma kuuendal aastakäigul **1928. a. H. Aviksoni** toimetusel ja E. Maaomavalitsuste Liidu väljaandel endiselt 20 korda aastas, 2 korda kuus, väljaarvatud 4 suve kuud, millal kord kuus ilmub.

„Maaomavalitsuse“ ülesanne on omavalitsuste huvide valvel seistes nende õiguste eest välja astuda, omavalitsuste tegevuse korraldamises kaasaadata, omavalitsustegelaste teadmisi laiendada, nende üksteisele lähenemist võimaldada ja neile tarvilikuks käsiraamatuks olla.

Selle ülesande täitmiseks toob omavalitsuste ajakiri „Maaomavalitsus“ oma üldosas artikleid omavalitsuste elusse puutuvate päevaküsimuste kohta, arvustab uute seaduste eelnõusi ja maksvaid seadusi, väljainnes tegeliku elu nõuetest, toob põhjalikke ülevaateid ja statistilisi andmeid omavalitsuste tegevusalade kohta ning avaldab juhatuskirje omavalitsustegevuse kohta, toob omavalitsuste päevauudiste osas üldtähtsusega teateid seadusandluse ja omavalitsustesse puutuvate sündmuste üle, annab E. Maaomavalitsuste Liidu ja omavalitsuste tegevuse osas ruumi sõnumitele täh. asutuste tegevuse kohta, tutvustab välismaade omavalitsuste osas lugejaid välismaade omavalitsuste korraldusega ning tegevusega, märgib omavalitsustegelaste osas ära nende tähtpäevad, tuues nende elulugusi ja pilte, tutvustab riigikohtu seletuste osas riigikohtu otsustega, mis kuidagi omavalitsustesse puutuvad ja kirjanduse osas omavalitsustesse puutuva kirjandusega, kuna ta küsimuste ja vastuste osas lahendab lugejate poolt toimetusele saadetud õigusteadlisi ning omavalitsuste asjaajamisesse puutuvaid küsimusi.

„Maaomavalitsusele“ on kaastööd teinud ehk teha lubanud Riigikogu juhatus liikmed, ministrid, kõrgemad riigiametnikud ja hulk kohtu-, kooli- ja omavalitsustegelasi.

„Maaomavalitsuse“ tellimise hind 1928. aastal on: aastas 5 kr., pooles aastas 2 kr. 50 s., üksik number 25 senti.

„Maaomavalitsuse“ tellimisi võtavad vastu: Ajakirja „Maaomavalitsuse“ talitus Tallinnas, S. Roosikrantsi Nr. 12, kõik Vabariigi postkontorid, postiagentuuseid, maaomavalitsused, vallasekretärid ja kõik ajalehtede tellimiste vastuvõtjad.

Eelmiste aastate aastakäigud on veel tervelt saada järgmiste hindadega; 1923. ja 1924. aastakäik kokku 3 kr. 50 senti, 1925., 1926. ja 1927. aastakäigud à 5 kr. Soovi korral täh. aastakäigud köidetult, kus juures köitmise raha aastakäigu pealt juurde tuleb: koolikõide 80 senti, kalingorkõide 1 kr. 25 senti, nahkkõide 1 kr. 50 s.

Tellimise aadress: Tallinn, S. Roosikrantsi Nr. 12. „Maaomavalitsus“.

„MAAOMAVALITSUSE“ toimetus ja talitus.